

722.

1227

a.

584

7221

.9

722.

Lutterusse wäifenne katekismus,

ehf

fristlikko oppusse wiis pätükki.

Tarto:linan

trükkitu Schünmanni läsjä ja G. Mattieseni man

nink säälšamman ka müwwa.

1851.

Riga: Schloß, am 6. Septbr. 1850.

Mr. 2327.

Secr. Fliedner.

Dorpat, den 16. Septbr. 1850.

Stello. Censor Mickwitz.

Gesmänne pätük.

Jummala kümme käsku.

Gesmänne käsk.

Minna olle se Issand, sinno Jummal;
sinnul ei pea mitte muid Jummalid
ollema minno een.

Mes se om?

Meije peame Jummalat ille fige asja pelgama,
armastama nink uskma, ehk temma päle lootma.

Teine käsk.

Sinna ei pea mitte Issanda, omma Jum-
mala nimme kurjaste pruufma; sest Jummal
ei tahha sedda mitte nuhtlemata jätta, ke
temma nimme kurjaste prugip.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama,
et meije temma nimme man ei wannu, ei nea, ei nöijo,
ei wölfi, ei ka petta, enge peame sedda fige hädda
sissen appi hõikama, pallema, fitma nink tennama.

Kolmas käsk.

Sinna peat pühhapäiwa pühhendama.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije juttust nink Jummalat sõnna ärra ei põlle, enge peame sedda pühhas piddama, hää meel kuulma nink opma.

Neljas käsk.

Sinna peat omma eša nink omma emma arwustama, et sinno kässi häste käüp nink sinna karwa ellat ma päääl.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije omme wannambid nink essandid ärra ei põlle, ei ka wihhast, enge peame neid arwustama, neid orjama, neide sõnna wõtma, nink neid armsas nink ausas piddama.

Wijes käsk.

Sinna ei pea mitte ärratapma.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije omma lähhemba ihhule üttele kahjo ehk wigga ei te, enge peame tedda arwitama nink eddesi saatma tige ihholikko hädda sissen.

Kuwes käsk.

Sinna ei pea mitte abbiello rikma.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije puhtaste nink ausaste ellame sõnnu nink teggude sissen, nink et eggauits omma abbikasa peap armastama nink awwustama.

Säitsmes käsk.

Sinna ei pea mitte warrastama.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije omma lähhemba rahha ehk hääd ei wotta, ehk kawwala kauba ehk ostmissegga henne kätte ei sada; enge peame tedda awwitama, temma hääd nink pätoidust kaswatada nink hoita.

Kattesjas käsk.

Sinna ei pea mitte kawwalat tunnistust andma omma lähhemba wasta.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije omma lähhemba päle kawwalal kombel ei wölfi, tedda ei petta, keelt temma päle ei pesa, ehk kurja kõnnet ei tõsta; enge meije peame tedda wabbandama, hääd temmast kõnnelema nink kiik asju häle pole käändma.

Üttesjas käsk.

Sinna ei pea mitte himmustama omma lähhemba maija.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije kawwalussenga omma lähhemba pärrandust ehk maija hennele ei püüwa, ei ka üttele öigusse tähhe al henne kätte ei sada; enge peame tedda arowitama, et temma sedda wöis piddada, nink se mannu jada.

Rümmes käsk.

Sinna ei pea mitte himmuštama omma lähhemba naist, sullast, näütsikut, töbrast, ehk kiik mes temma pärralt om.

Mes se om?

Meije peame Jummalat pelgama nink armastama, et meije omma lähhemba naist, perret ehk töbrast henne pole ei küssu, ehk temmast ärra ei sada; enge peame neid mannitsema, et nemma jäwa nink tewa, mes neile sünnis.

Mes ütley nüüd Jummal figist neistsünnatšist kässust?

Temma ütley nidade:

Minna, se Isand sinno Jummal, olle üts wäggew wihhane Jummal, ke neide päle, kea minno wihkawa, wannambide pattu koddoo otšip laste päle, kolmanda nink neljanda põlwe sisse. Ent neile, kea minno armastawa nink minno käsku piddawa, te minna hääd ammat tubhanda põlwe sisse.

Mes se om?

Jummal ähwardap nuhhelda kiki, kea neidesinnaste kässude ülle astwa; sepärrast peame temma wiha pelgama, nink ei pea mitte nisugguste kässude wasta teggema. Ent temma tootap armo nink kiik hääd figile, kea temma käsku piddawa. Sepärrast peame tedda ka armastama, temma päle lootma, nink hääl mehel temma kässude pärra teggema.

Edine pätk.

Püha risti-usk.

Eddimanne tüd,

I o m i s s e s t.

Minna ussu Jummal se Issa, figewäg-
gewa taiwa nink ma loja sisse.

Mes se om?

Minna ussu, et Jummal minno kike loduasjuga om lonu, mulle andnu ihho nink henge, filmi, körwu nink kiik luliikmissi, meelt nink mõistust, nink weel ülespeap; päle se reiwid nink kängi, söki nink joki, maija nink kotta, naist nink last, põldu, töprid nink kiik hääd, tige ihho nink ello tarwitusse nink pätoidussaga rikkalikult nink eggapäiwa õnnistap, tige hädda eest kaitsep, nink tige kurja eest hoijap nink paimendap. Nink sedda teep Temma kiik selgest essalikust nink jummalikust armust

nink heldusfest, ilma minno ärratenimisse nink töta. Se fige eest olle minna jälle wölgo, tedda tennada nink fitta, orjada nink kuulda. Se om töttelikult töisi.

Töine tüf,

ärralunnastamissest.

Nink minna ussu Jესusse Kristusse, Jum-
mala ainosündinu Poja, meije Jესanda sisse,
ke om sadu Pühhas Waimust, sündinu neitsist
Mariast, kannatanu Pontsusse Pilatusse al,
risti päle podu, ärrakolu, mahhamattetu, alla-
lānnu pörgohanda, kolmandal päiwal ülles-
tõsnu kooljist, ülleslānnu taiwate, istup Jum-
mala, se figewāggewa Jესa hāāl kael. Sāält
saap temma jälle tullemā kohhut mõistma ella-
wide nink kooljide päle.

Mēs se om?

Minna ussu, et Jესus Kristus töttelik Jummal,
Jესast iggawest sündinu, nink ka töttelik inneminne
neitsist Mariast sündinu, om minno Jესand, ke minno
ärrakaddonu nink ärrasunnitu innemist om lunnastanu,
ärraostnu nink ärrapāstnu figest pattust, surmast nink
kurrati wāest; ei mitte kulla ehk hōbbega, enge omma
pūhha kalli werrega nink omma sūta kannatusse nink
surmaga, et minna temma omma pea ollema, nink temma
rigin temma al ellama, nink tedda orjama iggawetsen
digussen, waggaussen nink õnsussen, õtse nida kui temma
om üllestõsnu surmast, ellap nink wallitsep iggawes.
Se om töttelikult töisi.

Kolmas tük.

p ü h h e n d a m i s s e s t.

Minna ussu Pühha Waimo sisse, ütte pühha kristlikko kirrikut, pühhide koggodust, pattu andisandmist, lihha üllestõssemist nink iggawest ello. Amen.

Mes se om?

Minna ussu, et minna ei wõi mitte ommast melest ehk wäest Jesusse Kristusse, minno Issanda sisse usku, ehk temma mannu tulla; enge Pühha Waim om minno läbbi armo-oppusse kutsnu, omme andidega walgustanu, õigen ussun pühhendanu nink üllešpiddanu: õtse nida kui temma sedda koggona kristlikko koggodust ma pääl kutsup, koggup, walgustap, pühhendap nink Jesusse Kristusse man peap õigen ainun ussun; kon kristlikkun koggodussen temma mulle nink kigile uskjile eggapäiwa kiik pattu rikkalikult andis annap, nink wiimfel päiwal minno nink kiik kooljid saap üllešärratama, nink mulle kige uskjidega Kristusse sissen iggawest ello andma. Se om tõttelikult tõisi.

Kolmas pä tük.

Pühha Issa : meije palwus.

Meije Issa, ke sinna ollet taiwan.

Mes se om?

Summal tahhap meid sega hālitšeda, et meije peame uskma, tedda meije armsat eša ollewat, nink meid

temma õigid latši; et meie julgeste nink kige lotussaga
tedda peame pallemä, kui arma latše omma armsat esä
pallewa.

Eddimäanne palwe.

Pühhetetus sago sinno nimmi.

Mes se om?

Jummala nimmi om kül hennesest essi pühha; ent
meie palleme sensinnatsen palwen, et temma ka meie
man pühhas saas.

Kuis se sünnip?

Kui Jummala sõnna selgede nink puhtaste oppetetas,
nink meie ka pühhalikkult kui Jummala latše se pärra
ellame. Sedda awwita meid, armas esä taiwan!
Ent ke tõisite oppetap nink ellap, kui Jummala sõnna
oppetap, se ei pühhenda mitte meie sean Jummala
nimme. Se eest hoija meid, armas taiwane Jäsa!

Tõine palwe.

Sinno riik tulgo.

Mes se om?

Jummala riik tulley kül ilma meie palweta temmast
essi. Ent meie palleme sensinnatsen palwen, et se ka
meie mannu tulles.

Kuis se sünnip?

Kui taiwane Jäsa meie omma Pühha Waimo
annap, et meie temma pühha sõnna läbbi temma armo
ussime nink jummalikkult ellame, siin ajalikkult nink
sääl iggawes.

Kolmas palwe.

Sinno tahtminne sündko, kui taiwan, nida
ka ma pääs.

Mes se om?

Jummala hä, armolik tahtminne sünnip kül ilma
meije palweta; ent meije palleme sensinnatsen palwen, et
temma ka meije man sünnis.

Kuis se sünnip?

Kui Jummal kiik kurja nõuwo nink tahtmist ärra-
hætap, nink kelap ärra sedda, mes meil ei tahha laske
Jummala nimme pühhendada nink temma riki tulla:
kui om kurrati, se ilma nink meije lihha tahtminne,
enge finnitap nink peap meid kangede omman sõnnan
nink ussun, meije otsani. Se om temma armolinne
nink hä tahtminne.

Neljas palwe.

Meije päiwalikko leiba anna meile täänba.

Mes se om?

Jummal annap päiwalikko leiba ka kül ilma meije
palweta figile kurjule innemistile; ent meie palleme sen-
sinnatsen palwen, et temma meil sedda lassēs tutta,
nink tennoga omma päiwalikko leiba wastawõtta.

Mes om päiwalik leib?

Kiik mes ihho toidussele nink ülespidamissele tarwis
om, kui om: söök, jook, reiwa, kängitse, hone nink
maja, pöld, tõpra, rahha, hä wagga abbikaas, waa
latse, wagga perre, waa nink ussutawa illemba, hä
wallitsus, hä ilm, rahho, terwus, karristus, auw, hä
sõbra, ussutawa küllalisse nink muido nisuggutse.

Wies palwe.

Anna meile andis meije süda, nida kui meije andis anname ommile süüdleisile.

Mes se om?

Meije palleme sensinnatsen palwen, et se Issa taiwan es tahhas mitte meije pattu päle kaeda, ei ka neide pärast meije pallemist meile keelda; sest meije ei olle mitte se wäärt, mes meije palleme, ei olle ka sedda mitte ärrateninu; enge temma tahhas meile kiik selgest armust anda: sest meije teme eggapäiwa paljo pattu, nink tenime selget nuhtlust. Sis tahhame meije ka kül jälle süddamest andisanda, nink hääle meile hääle tetta neile, kea meije wasta patwa.

Kuwes palwe.

Nink ärra saatko meid mitte kiusatusse sisse.

Mes se om?

Summal ei kiusa kül keddahe, ent meije palleme sensinnatsen palwen, et meid Summal tahhas hoita nink üllespidada, et meid kurrat, ilm nink meije lihha ärra ei petta, ei ka hukuta umbussun kätte mötte nink mu sure hää nink pattu sisse; nink ehk meid sega peas kiusatama, et meije siski wöime ärrawäärda nink wöimust sada.

Säitsmes palwe.

Enge pästa meid ärra kurrast.

Mes se om?

Meije palleme sensinnatsen palwen, kui ütte puhhuga, et meid se Issa taiwan kigesuggutsest ihho = nink henge,

hä = nink awo = furjast tahhas ärrapästa, nink wimate, kui meije tunnifenne tulley, meile ütte önsat otša anda, nink meid armoga sestinnatsest hädda = orrust henne mannu taiwate wötta. Amen!

Mes om Amen?

Et minna pea kindma ollema, et nisuggutse palwe omma sel Isal taiwan wastawötlikko nink kuultu; sest temma essi om meid käsknu nidade pallelda, nink tootanu meid kuulda. Amen, amen, se om: Ja, ja, nida peap sündima.

Meljas pätük.

Pühha ristmisse sakrament.

Gesmält: Mes om ristminne?

Ristminne ei olle mitte paljas wessi, enge om wessi Summala kässun säetu nink Summala sõnnaga ühhen-
detu.

Mes om nisuggune Summala sõnna?

Kui meije Isand Jesus Kristus ütley Mat-
teusse ramatun wimatsen pätükkin: Minge
nink tekke jüngriš kiik pagganid, neid risten
Isa, Poja nink Pühha Waimo nimmel.

Lõiselt: Mes annap ehk sadap ristminne?

Temma sadap pattu = andisandmist, pästay ärra fur-
mast nink kurratist nink annap iggawest önnistust kigile,
tea sedda uskwa, kui Summala sõnna nink towotus
ütley.

Mes sesamma Jummalas sōnna nink towotus om?

Kui meije Issand Jesus Kristus ütley Markusse ramatun wimatsen pätükkin: Kes ussup nink ristitas, se saap õnsas; ent kes ei ussu, se saap ärrasunnitus.

Kolmandalt: Kuis wessi ni suri asju wöip tetta?

Wessi ei te sedda töttelikult mitte, enge Jummalas sōnna, mes se wega nink se wee man om, nink usk, mes Jummalas sōnna ween ussup. Sest ilma Jummalas sōnnata om wessi paljas wessi nink ei olle mitte ristminne, ent Jummalas sōnnaga om temma üts ristminne, se om: üts armo täüs ello-wessi nink wastse-sündimisse wihtminne Pühhan Waimun, nida kui pühha Pawel ütley Titusse ramatun kolmandan pätükkin:

Jummal Issa teep meid omma halletusse pärra õnsas, jällesündimisse wihtmisse nink Pühha Waimo wastsesteggemisse läbbi, mes temma riikalikult meije päle om wäljakallanu Jesusse Kristusse, meije Õnnisteggija läbbi, et meije temma armust õiges tettu iggawetse ello pärrandajis saasse lotusse pärra. Se om töttelik sōnna.

Neljandalt: Mes sis nisuggune wessiristminne tähhendap?

Temma tähhendap, et wanna Adam meije sissen peap eggapäiwatse kahhitemisse nink pattust-käändmisse läbbi ärraupputetama nink ärrakoolma lige pattu nink kurja himmoga, nink peap eggapäiwa jälle ettetullema nink üllestõusma wastne inneminne, ke õigussen nink püh-tussen Jummalas een iggawes ellap.

Kun es se kirjotet om?

Pühha Pawel Roma r. 6. pätükkin üt-
lep: Meije olleme Kristussenga mahhamat-
tetu, läbbi ristniffe, surma sisse; et ötsekui
Kristus om üllesärratetu kooljist läbbi Jäsa
awwustusse, nida peame ka meije wastfen
ellun kääma.

Wijes pätük.

Pühha altari sakrament.

Mes om altari sakrament?

Se om meije Jäsanda Jesusse Kristusse töttelik
töisfine ihho nink werri, leiwa nink wina al meile risti-
rahwale sürowa nink jurowa Kristusfest eest säetu.

Kun es se kirjotet om?

Nida kirjotawa pühha ewangelisti Matteus, Mar-
kus, Lukas nink pühha apostel Pawel:

Meije Jäsand Jesus Kristus sel döl, kui
Temma ärraanti, wöt Temma leiba, tennas
nink murs nink and ommile jüngrile nink
üttel: Wötke, söge, se om Minno ihho, mes
teije eest antas. Sedda tekke Minno mälle-
tusses.

Selsammal kombel wöt temma ka karrika
pärrast öddango: söömaiga, tennas nink and
neile, nink üttel: Wötke nink joge kiik se

sisset; sefinnane karrit om wastne lepping Minno werren, mes teije nink paljude eest ärrawalletas pattu-andisandmisses. Sedda tekke, ni saggede kui teije sedda jote, Minno mälletusses.

Mes awwitap nifuggune söminne nink jominne?

Sedda näütwa meile nesiinnatse söнна: „teije eest ärraantu nink ärrawalletu pattuandisandmisses;“ se om: et meile sakramentini pattuandisandmist, ello nink önnistust neide sönnu läbbi antas; sest kun pattu-andisandmist om, sääl om ka ello nink önnistust.

Kuis wöip ihsolik söminne nink jominne ni furi asju tetta?

Söminne nink jominne ei te sedda töttelikult mitte, enge ne söнна, mes nida kääwa: „Teije eest ärraantu nink ärrawalletu pattu-andisandmisses.“

Ne söнна omma ihsolikko sömisse nink jomisse man kui pätüf pühhan sakramentini; nink kes neidsammu sönnu ussup, sel om, mes nemma ütleva nink towotawa, se om: pattuandisandminne.

Kes sis pühha altari-sakramenti tullulikkult wastawöttap?

Paastma nink ihsolikkult henda walmistama om kül kaunis wäljaspidine walmistaminne; ent se om öigede ausa nink walmistetu, ke neid sönnu ussup: „Teije eest ärraantu nink ärrawalletu pattu-andisandmisses.“

Ent ke neid sönnu ei ussu, ehk sest katšite mötley, se om umbusfeli, nink ei olle mitte öigede walmistetu. Sest se söнна: „Teije eest,“ püwwap selgid usflikkuid söamid.

